

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania Z. C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

o objęcie ubezpieczeniami społecznymi,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw

Publicznych w dniu 18 października 2011 r.,

na skutek skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 28 października 2010 r.,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 28 października 2010 r. zmienił zaskarżony apelacją organu rentowego wyrok Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w S. z dnia 26 maja 2010 r. i oddalił odwołanie wniesione przez ubezpieczoną Z. C. od decyzji organu rentowego stwierdzającej, że ubezpieczona podlegała obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu oraz wypadkowemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej we wskazanych w tej decyzji okresach przypadających na lata 2003 – 2008.

Ubezpieczona wywiodła skargę kasacyjną od wymienionego wyroku i opierając ją na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej oraz art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej w

związku z art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, wniosła o uchylenie tego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez uwzględnienie odwołania ubezpieczonej od decyzji organu rentowego z dnia 23 października 2009 r. i utrzymanie tym samym w mocy wyroku sądu pierwszej instancji (czyli w istocie przez oddalenie apelacji organu rentowego wniesionej od tego wyroku), ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W skardze kasacyjnej został zawarty wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania oparty na treści art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. oraz wskazujący na potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, tj. przepisu art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 19 listopada 1999 r. – Prawo działalności gospodarczej oraz art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej w zakresie ustalenia, czy i w jakich przypadkach wynajmowanie pokoi we własnym domu kwalifikować należy jako prowadzenie działalności gospodarczej w rozumieniu tych przepisów, czy też stanowi ono czerpanie pożytków z rzeczy w rozumieniu art. 53 § 2 k.c. i nie może być kwalifikowane jako działalność gospodarcza w rozumieniu powołanych wyżej przepisów, a w konsekwencji, czy prowadzący taką działalność podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowemu oraz wypadkowemu.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej

jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Zgodnie z dotychczasowym orzecznictwem Sądu Najwyższego, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa nakłada na skarżącego obowiązek określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN, 2002, nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany. Wypada również dodać, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNAPiUS – wkładka z 2003 r., nr 13, poz. 5).

Oceniając przedstawione przez ubezpieczoną uzasadnienie wniosku o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania, należało dojść do wniosku, że nie

spełniało ono tak określonych wymagań. Wbrew odmiennemu stanowisku skarżącej wymienione przez nią przepisy prawa interpretowane dla potrzeb ustalenia istnienia obowiązku podlegania ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej mają bowiem jednolitą i ugruntowaną wykładnię w judykaturze Sądu Najwyższego. Wypada zatem przypomnieć, iż zdefiniowane w tych przepisach pojęcie działalności gospodarczej należy, odmiennie niż wynikało to z praktyki ukształtowanej na gruncie przepisów ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.), pojmować z reguły formalnie. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 stycznia 2005 r. I UK 105/04 (OSNP 2005 nr 13, poz.198) wyjaśnił zaś, że zgodnie z art. 2 ust. 1 ustawy – Prawo działalności gospodarczej, w brzmieniu obowiązującym przed 1 stycznia 2004 r., działalnością gospodarczą jest „zarobkowa działalność wytwórcza, handlowa, budowlana, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i eksploatacja zasobów naturalnych, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły”. Działalność taka podlega obowiązkowemu zgłoszeniu organowi ewidencyjnemu (art. 88b). Obowiązek ten obejmuje także zmiany „stanu faktycznego i prawnego odnoszące się do przedsiębiorcy i wykonywanej przez niego działalności gospodarczej [...] powstałe po dniu dokonania wpisu do ewidencji działalności gospodarczej”. Wpis do ewidencji działalności gospodarczej podlega wykreśleniu - między innymi - w przypadku zawiadomienia o zaprzestaniu wykonywania działalności gospodarczej (art. 88e ust. 1 pkt 1). Wpis do ewidencji nie tylko „legalizuje” więc wykonywanie działalności gospodarczej, ale też wyznacza czasowe granice bycia przedsiębiorcą. Wynikają z niego również inne konsekwencje prawne, przewidziane - zwłaszcza - w prawie podatkowym, czy szerzej - finansowym i w prawie ubezpieczenia społecznego. Wykładając powołane przepisy, należy zatem uwzględnić nie tylko zmiany w przepisach o działalności gospodarczej, ale także, a może nawet przede wszystkim, systemowe zmiany w ubezpieczeniach społecznych dokonane po 31 grudnia 1998 r. W szczególności dotyczy to rozszerzenia zakresu podmiotowego ubezpieczeń emerytalnego, rentowego i wypadkowego oraz ich ujednoczenia, jak również ujednoczenia statusu ubezpieczonych poprzez wprowadzenie zasady

równego ich traktowania (art. 2a ustawy). Zasada równego traktowania ubezpieczonych dotyczy - między innymi - warunków objęcia systemem ubezpieczeń społecznych oraz obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne (art. 2a ust. 2 pkt 1 i 2 ustawy). Ma to znaczenie dla pojmowania „wykonywania” działalności gospodarczej, a w konsekwencji dla określenia granic czasowych przymusu ubezpieczenia. Przedstawiony pogląd znajduje również potwierdzenie w uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2005 r., I UK 80/05 (OSNP 2006 nr 19-20, poz. 309), w którym Sąd ten stwierdził dodatkowo, że w przepisie art. 13 pkt 4 ustawy z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych chodzi o faktyczne wykonywanie działalności pozarolniczej, w tym gospodarczej. Oznacza to, iż wykonywanie działalności pozarolniczej (gospodarczej) w rozumieniu art. 13 pkt 4 ustawy z 13.10.1998 r., to rzeczywista działalność o cechach określonych w art. 2 ust. 1 Prawa działalności gospodarczej, czyli działalność zarobkowa wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły. Ocena, czy działalność gospodarcza jest wykonywana, należy więc przede wszystkim do sfery ustaleń faktycznych, a dopiero następnie do ich kwalifikacji prawnej. Również wpis w ewidencji działalności gospodarczej (zarejestrowanie) ma przede wszystkim znaczenie w sferze ustaleń faktycznych, gdyż ma on charakter deklaratoryjny. Zgodnie z art. 7 ust. 2 Prawa działalności gospodarczej przedsiębiorca, będący osobą fizyczną, może podjąć działalność po uzyskaniu wpisu do ewidencji działalności gospodarczej. Oznacza to, że istnienie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej nie przesądza o faktycznym prowadzeniu tej działalności, ale prowadzi do domniemania prawnego (art. 234 k.p.c.), według którego osoba wpisana do ewidencji jest traktowana jako prowadząca działalność gospodarczą. Domniemanie takie może być obalone, ale wymaga to przeprowadzenia przeciwdowodu. To samo można powiedzieć o wykreśleniu wpisu do ewidencji w przypadku zawiadomienia o zaprzestaniu wykonywania działalności gospodarczej (art. 7e ust. 1 pkt 1 Prawa działalności gospodarczej). Można stwierdzić, że osoba, która jest wpisana w ewidencji działalności gospodarczej, a nie zgłosiła zawiadomienia o zaprzestaniu prowadzenia tej działalności, powinna być traktowana jako prowadząca taką działalność. Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy również w wyroku z dnia 15 maja 2006 r., I UK 289/05 (OSNP 2007 nr

11-12, poz. 168), stwierdzając przy tym, iż faktyczne niewykonywanie działalności w okresie oczekiwania na kolejne zamówienia lub w czasie ich poszukiwania nie jest przerwą w prowadzeniu tej działalności równoznaczną z okresem zaprzestania jej wykonywania i nie powoduje ustania przymusu ubezpieczenia. Z kolei w postanowieniu z dnia 17 lipca 2003 r., II UK 111/03 (M.P.Pr.-wkł. 2004 nr 7, poz. 16) Sąd Najwyższy sformułował tezę, że działalność gospodarcza nie może mieć charakteru przypadkowego. Dlatego też faktyczne niewykonywanie działalności gospodarczej w czasie oczekiwania na kolejne zamówienia lub w czasie ich poszukiwania, nie oznacza zaprzestania prowadzenia takiej działalności i nie powoduje uchylenia obowiązku ubezpieczenia społecznego. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2007 r., III UK 133/06 (OSNP 2008 nr 7-8, poz. 114) podkreślono zaś, że w sprawie o podleganie obowiązkowi ubezpieczenia społecznego ciężar dowodu istnienia rzeczywistej przerwy w prowadzeniu działalności gospodarczej (art. 6 k.c.) spoczywa na ubezpieczonym oraz że obowiązek ubezpieczenia społecznego osoby prowadzącej działalność gospodarczą wynika z przepisów prawa i nie jest uzależniony od woli ubezpieczonego lub organu rentowego (art. 13 pkt 4 w związku z art. 6 ust. 1 pkt 5 i art. 12 ust. 1 oraz w związku z art. 8 ust. 6 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych). Analogicznie wypowiedział się także Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 stycznia 2008 r., I UK 202/07 (LEX nr 442890). Wreszcie, w wyroku z tej samej daty, w sprawie I UK 208/07 (LEX nr 442841) Sąd Najwyższy stwierdził, iż definicja legalna działalności gospodarczej, zamieszczona w przepisie art. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oznacza, że działalność ta ma być z założenia działalnością wykonywaną w sposób zorganizowany i nastawioną na nieokreślony z góry okres czasu, zatem bez znaczenia dla charakteru takiej działalności są ewentualne przerwy w faktycznym wykonywaniu tej działalności, już po jej uruchomieniu. Wspomniane przerwy mogłyby jedynie uzasadniać zwolnienie przedsiębiorcy z obowiązku opłacenia składek, oczywiście o ile zostałyby należycie usprawiedliwione i udokumentowane. Wreszcie w wyroku z dnia 22 lutego 2010 r., I UK 240/09 (LEX nr 585723) Sąd Najwyższy wyjaśnił, iż ocena, czy działalność gospodarcza rzeczywiście jest wykonywana, a więc także czy zaistniała przerwa w jej prowadzeniu, należy do

sfery ustaleń faktycznych. Istnienie wpisu do ewidencji nie przesądza o faktycznym prowadzeniu działalności gospodarczej, jednakże wpis ten prowadzi do domniemania prawnego, według którego osoba wpisana do ewidencji, która nie zgłosiła zawiadomienia o zaprzestaniu prowadzenia działalności gospodarczej, jest traktowana jako prowadząca taką działalność. W konsekwencji domniemywa się, że skoro nie nastąpiło wykreślenie działalności gospodarczej z ewidencji, to działalność ta była faktycznie prowadzona i w związku z tym istniał obowiązek zapłaty składek na ubezpieczenie społeczne. Nawet pobieżna lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku jednoznacznie wskazuje, że sąd drugiej instancji w pełni respektował przedstawione wyżej poglądy, a nawet przyjął je za podstawę swych rozważań. Z kolei skarżąca nie przeciwstawiła tym poglądom jakiegokolwiek własnej propozycji interpretacyjnej. Za taką nie mogły być bowiem uznane rozważania nawiązujące do regulacji zawartej w art. 53 § 2 k.c. w sytuacji, w której okoliczność bezsporną w rozpoznawanej sprawie stanowił fakt, iż skarżąca zgłosiła od dnia 1 lipca 2003 r. do ewidencji działalności gospodarczej prowadzenie działalności sezonowej w zakresie wynajmu pokoi gościnnych, którą następnie faktycznie prowadziła, i uzyskała w związku z tym stosowny wpis, który został wykreślony dopiero z dniem 9 marca 2009 r. Sposób sformułowania uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, poprzez przeniesienie ciężaru oceny na skalę (rozmiar) działalności prowadzonej przez skarżącą oraz jej specyfikę polegającą na wynajmowaniu pokoi w domu będącym równocześnie miejscem jej zamieszkania przemawiał natomiast za uznaniem, iż skarżąca usiłowała w istocie (wykorzystując zresztą w tym celu jedynie zarzut naruszenia prawa materialnego) podważyć dokonane przez sąd drugiej instancji ustalenia faktów i ocenę dowodów. Zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów nie mogą być jednak podstawą skargi kasacyjnej (art. 398³ § 3 k.p.c.), co oznacza, iż przy merytorycznym rozpoznaniu wniesionej skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy nie mógłby uwzględnić takich zarzutów, a tym samym przy rozstrzygnięciu zarzutów dotyczących naruszenia prawa materialnego byłby związany dokonanymi przez Sąd Apelacyjny ustaleniami faktycznymi (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż ubezpieczona nie wykazała potrzeby rozpoznania jej skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł, jak w sentencji.